Akademik AUGUST KOVAČEC

AKADEMIK RADOSLAV KATIČIĆ I RAZVITAK SUVREMENE HRVATSKE LINGVISTIKE

(Zagreb, 3. VII. 1930. – Beč, 10. VIII. 2019.)

Prošlo je nešto više od jedne godine otkako nas je dana 10. kolovoza 2019. fizički napustio akademik Radoslav Katičić, lingvist i filolog koji je svojim djelovanjem i svojim znanstvenim radovima duboko obilježio hrvatsko i europsko jezikoslovlje druge polovice XX. stoljeća. Okupili smo se danas da se prisjetimo jednoga od najvećih lingvista i filologa koje je Hrvatska dala znanosti i jednoga od vodećih europskih znanstvenika u filologiji.

Odrastao je u obitelji iz kruga intelektualaca koji su posebnu pozornost posvećivali jeziku i jezicima. Njegov otac, poznati pravnik, profesor Pravnoga fakulteta, bio je znalac različitih jezika, pa i sanskrta, a pisac, prevoditelj, poliglot i leksikograf Julije Benešić bio je njegov bliski rod. Nakon završene Klasične gimnazije u Zagrebu (1949.), Radoslav Katičić na Filozofskom je fakultetu u Zagrebu diplomirao klasičnu filologiju (1954.) kao jedan od najboljih i najupućenijih studenata. Usporedno se zarana dobro uputio i u velike svjetske jezike i književnosti i služio se svjetskim jezicima, a već prije studija samostalno se upućivao u sanskrt i u indoeuropsku poredbenu lingvistiku. Svoju naklonost prema temama jezične povijesti i jezične poredbe osobito je razvio, kao student, na nastavi prof. Zdenka Škreba iz germanske lingvistike. Od 1954. radio je najprije kao bibliotekar Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta, a zatim je 1958. na istom odsjeku Filozofskoga fakulteta bio izabran za asistenta. Već kao asistent održavao je – kao izborne kolegije – kolegij iz sanskrta i predavanja

iz paleobalkanistike. Doktorirao je g. 1959. obranivši disertaciju *Pitanje jedinstva indoeuropske glagolske fleksije*. Na novoosnovanom Odsjeku za opću lingvistiku i orijentalne studije bio je 1961. izabran za docenta, tada kao jedini nastavnik. U okviru toga odsjeka razvijao je studij opće lingvistike, indoeuropeistike i posebno studij indologije (tijekom 1960-ih, pošto je bila osnovana i Katedra za indologiju, uveden je redoviti studij te discipline). Godine 1972. bio je izabran u zvanje redovitoga profesora, no na Filozofskom fakultetu u Zagrebu ostao je kao nastavnik samo do g. 1977., kada je bio izabran za redovitoga profesora slavenske filologije na Sveučilištu u Beču i ondje je predavao do umirovljenja g. 1998., a svoju je pozornost u istraživanjima usredotočio na pitanja hrvatske filologije i hrvatskoga unutar slavenskih jezika. Uz taj nastavni rad bio je također vrlo zauzet djelatnik Matice hrvatske i drugih kulturnih i znanstvenih ustanova. Osim članom Hrvatske akademije (od 1986.), bio je članom i više drugih akademija (Bosanskohercegovačke od 1984., Norveške od 1987., Austrijske od 1989. , Accademia dei Lincei od 2011. i dr.).

Dubok trag u hrvatskome jezikoslovlju ostavio je Katičićev sustavni rad na različitim razinama na obnovi i unaprjeđivanju hrvatske lingvistike. Naime, tradicionalna je hrvatska lingvistika do toga doba ostvarila znatne rezultate, ali je strukturalna lingvistika i moderna lingvistika općenito u Zagrebu i na Zagrebačkom sveučilištu zaživjela i počela se sustavno razvijati istom s osnutkom Zagrebačkoga lingvističkoga kruga (ZLK) Hrvatskoga filološkoga društva godine 1956., a među osnivačima i pokretačima Kruga bili su i mladi jezikoslovci Radoslav Katičić i Bulcsú László. Upravo su oni njegovu radu u idućim desetljećima davali ton. Nerijetko je prof. Katičić zajedno s prof. Bulcsúom Lászlóom preuzimao sav teret izlaganja i vođenja rasprave utorkom u 19.00 h u Krugu u Društvu sveučilišnih nastavnika u tadašnjoj Ulici braće Kavurića (sadašnjoj Hebrangovoj).

Jezikoslovna strujanja koja su u to doba cvjetala na Zapadu nerijetko su bila smatrana oblikom »buržoaske dekadencije«, a sovjetska lingvistika istom se je nakon Staljinove smrti 1953. počela baviti kako međuratnim jezikoslovnim nasljeđem, tako i novijim lingvističkim kretanjima u Zapadnoj Europi i u Sjevernoj Americi. Nisu ni svi stariji i ugledni sveu-

čilišni nastavnici u Hrvatskoj podjednako blagonaklono gledali na to što se u Krugu radi, pa su neki od njih i otvoreno rogoborili govoreći »Što nam tamo kvare mladež nekakvim fonemima, modelima i sistemima?«. Neprocjenjiva je zasluga prof. Katičića što je svojim rano stečenim znanstvenim autoritetom i iznimnom taktičnošću u ophođenju uspio otkloniti otpore moćnih znanstvenih tradicionalista i konzervativaca i tako Krugu osigurati manje ili više nesmetan i normalan rad. Uspio je u tome između ostaloga i tako što su se, u dogovoru s vodećim članovima Kruga, osim mlađih lingvista i filologa, Krugu ubrzo priključili i neki profesori srednjega naraštaja. Već prvih godina djelatnosti Kruga postalo je normalno da svatko s fakulteta tko se smatrao lingvistom drži svojom obvezom djelovati i u Krugu, ili pak barem pratiti njegov rad, a to je značilo biti u stalnoj vezi s »novim u jezikoslovlju«.

Ponajviše na poticaj prof. Radoslava Katičića i prof. Bulcsúa Lászlóa u Krug su bili povremeno pozivani i eminentni mladi profesori iz Zadra – prof. Dalibor Brozović, prof. Franc Mikuš i prof. Žarko Muljačić – koji su na novoosnovanome fakultetu (jer u još polurazorenome gradu nije bilo znatnijih izvora tradicionalne lingvističke literature, pa su se morali oslanjati na novu literaturu) mogli daleko slobodnije zagovarati nove ideje i primjenjivati nove metodologije. Tako su »gosti iz Zadra« (zadarski Filozofski fakultet bio je tada dio Sveučilišta u Zagrebu) mogli »gurati naprijed« i zagrebačku strukturalnu lingvistiku. Od gostiju iz Zadra, Dalibor Brozović izvrsno je poznavao ne samo lingvistiku u slavenskim zemljama nego i svjetsku slavistiku, a Žarko Muljačić također je vrlo rano ušao u krug najcjenjenijih romanista.

Vodstvo Kruga na čelu s tandemom Katičić–László od samoga je početka shvatilo koliko je za djelatnost na dugi rok važno pridobiti i zainteresirane studente, pa su na sastanke Kruga utorkom u 19.00 redovito pozivali i studente te je izlaganjima i raspravama u Krugu uvijek nazočio i određen broj studenata. »Katičićev i Lászlóov Krug« bio je gotovo paralelan »lingvistički fakultet«, pa je za uvođenje moderne lingvistike na Sveučilište u Zagrebu doprinos Zagrebačkoga lingvističkoga kruga bio jedva manje važan od dodiplomske i poslijediplomske nastave na fakultetu.

Uskoro pošto je godine 1958. bio izabran za asistenta, Radoslav Katičić počeo je držati nastavu iz predmeta koji se do tada već dugo nisu predavali ili se ranije uopće nisu predavali. To su bili, s jedne strane, »tečaj« sanskrta, što će biti uvod u nešto kasniji osnutak Katedre za indologiju, i kolegij iz paleobalkanistike, što je bila već ranija Katičićeva višegodišnja preokupacija. Na kolegiju iz sanskrta glavna se pozornost posvećivala poredbeno-povijesnim pitanjima, osobito utvrđivanju odnosa između sanskrta na jednoj te grčkoga i latinskoga na drugoj strani, kao što se, gdje je god to bilo potrebno, upućivalo na odnos između sanskrta te slavenskih i germanskih jezika. Iz Katičićevih analiza studenti su dobili vrlo solidan uvid u načela poredbenoga proučavanja indoeuropskih jezika s polazištem u sanskrtu. Kolegij iz sanskrta zapravo je bio kolegij uvoda u povijesno-poredbenu analizu s polazištem u jednome jeziku. I poslije, kada je proradila Katedra za indologiju, uz studente kojima je kolegij iz sanskrta bio obveza, taj su kolegij pohađali i mnogi mlađi lingvisti koji su se bavili povijesno-poredbenim pristupom drugim jezicima (germanskima, slavenskima i dr.).

Od početka svoje »asistenture« Katičić je držao i predavanja iz kolegija paleobalkanistike, tj. predavanja o jezicima Balkana u antičko doba, koji se do tada na fakultetu nije predavao. Naime, osobito u romanistici i djelomice u slavistici često se govorilo o balkanskome jezičnom savezu (a o tome su pisali npr. i suradnici Praškoga lingvističkoga kruga), tj. o strukturalnim gramatičkim, fonetskim, frazeološkim i dr. podudarnostima među arealno susjednim jezicima koji nisu nužno genetski (blisko) srodni (/novo/grčki, albanski /posebice toskički ili južni albanski/, makedonski, bugarski, jugoistočni srpski, rumunjski). U tumačenjima tih srodnosti išlo se je eventualno do srednjega vijeka, a samo iznimno do pojava zabilježenih u grčkoj *koine* (osobito u biblijskoj *koine*). Profesor Katičić želio je ispitati antičku podlogu na kojoj su se tijekom srednjega i novoga vijeka razvile istovjetne jezične pojave u »jezičnome savezu« raznorodnih jezika balkanske aree. Iako za trački i frigijski, te za »praarmenski«, ima vrlo malo izravnih podataka, činjenica kao što je postojanje postpozitivnoga (postponiranoga) određenoga člana u armenskome (od staroarmenskoga) i u balkanskim jezicima (albanskome, makedonskome,

bugarskome, rumunjskome) ne bi se smjela olako zanemariti, bez obzira na to što je, primjerice, postpozitivni član u nordijskim (skandinavskim) i u balkanskim jezicima jedan o drugome neovisan.

Istražujući pomno ostatke ilirskoga, tračkoga, dačkoga, frigijskoga, staromakedonskoga i drugih jezika na temelju riječi i imena zapisanih na malobrojnim do tada otkrivenim natpisima te glose i imena u tekstovima antičkih (osobito grčkih) pisaca, Katičić je izložio ono što se do tada o starim jezicima Balkana (i susjednih područja) znalo, primjere glosa i imena pomno je raščlanjivao, ali je i pritom stalno vodio računa ponajprije o dosljednoj primjeni metodologije istraživanja i stalno upozoravao na opasnosti od tumačenja na prečac. Posebno je upozoravao na poteškoće u proučavanju tih jezičnih manje ili više usputnih ili slučajnih ostataka. Na temelju sustavnih priprema za predavanja, kao polazište profesor je Katičić poslije više godina objavio knjigu o jezicima antičkoga Balkana kod uglednoga međunarodnoga nakladnika znanstvene literature Moutona (*Ancient Languages of the Balkans*, 1976.). Osim pomno evidentirane i opisane građe, knjiga donosi mnogobrojna metodološka i teoretska razmatranja bitna za proučavanje fragmentarnih ostataka starih jezika, kao i za opću lingvistiku.

Nakon obrane doktorata godine 1959. i jednogodišnjega boravka na Sveučilištu u Tübingenu (1960./1961.), Radoslav Katičić bio je izabran za docenta indoeuropske i opće lingvistike na novoosnovanome Odsjeku za opću lingvistiku i orijentalne studije, a fakultet mu je povjerio da taj odsjek vodi i organizira. Sve do prelaska na Bečko sveučilište 1977. on je taj odsjek sustavno izgrađivao, odredio glavna područja njegova rada i zacrtao njegov dugoročni razvitak. U skladu s tim, unatoč skromnim materijalnim mogućnostima, nastojao je na Odsjek dovesti sposobne mlađe stručne kadrove i znanstvene istraživače. Usporedno je na Odsjeku održavao nastavu iz indoeuropeistike i indologije, iranistike i paleobalkanistike. Istodobno je u okviru općelingvističkoga smjera punu pozornost posvećivao teoretskim pretpostavkama poredbeno-povijesnoga jezikoslovlja, metodama strukturalne lingvistike te lingvističkoj teoriji književnoga (standardnoga) jezika. U okviru studija opće lingvistike prof. Katičić nastojao

je uputiti studente u najmodrenije metode proučavanja jezika u svijetu. To se podjednako može reći za njegova predavanja na dodiplomskom studiju, na katedrama u njegovu odsjeku, kao i za poslijediplomski studij (tada je to bio »Studij trećega stupnja« za područje lingvistike), na koji su dolazili kako diplomirani lingvisti s različitih filoloških odsjeka Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, tako i studenti iz drugih dijelova tadašnje savezne države, osobito oni koji su se htjeli uputiti u moderne metode jezičnih istraživanja.

Pored mnogobrojnih studija i napisa u lingvističkim glasilima, godine 1967. prof. Katičić objavio je za studente opće lingvistike kratko, ali sadržajno i vrlo zgusnuto djelo (gotovo bi se reklo pisano stilom s minimumom redundancije) koje će za iduće naraštaje neofilooških grupa, a osobito za studente opće lingvistike na Sveučilištu u Zagrebu i studente poslijediplomskih studija, postati pouzdan teoretski oslonac za sigurno kretanje po strukturalnoj lingvistici, koja je u to doba još uvijek bila u punom previranju. To je knjižica *Osnovni pojmovi lingvističke teorije* (Zagreb, 1967.). Prof. Katičić insistirao je na tome da studenti čitaju djela pojedinih velikih lingvista u cjelini, a ta je njegova knjižica s jedne strane sustavno i po određenoj hijerarhiji izlagala pojmove kojima su se služile glavne strukturalističke škole, a s druge pak strane objašnjavala nazive (termine) kojima se u suvremenoj lingvistici ti pojmovi imenuju, a posebno se insistiralo na pojmovima i nazivima koji su u lingvistici posve novi. Jasne formulacije i pomno odabrani ilustrativni primjeri omogućivali su i početniku da, uz određeni intelektualni napor i koncentraciju, stekne pouzdan uvid u moderno lingvističko pojmovlje, koje će mu otvoriti pristup metodologiji sustavne analize jezika. To je djelo donosilo metodološki besprijekorne uzorke za fonološki, morfološki i sintaktički opis jezika, pa i osnovne uzorke za opis leksika. Svatko pak tko je želio proširiti svoja znanja i obogatiti spoznaje, nalazio je na kraju knjige pomno priređen izbor osnovne teoretske literature.

Nakon 1961., kada mu je povjeren novoosnovani odsjek, prof. Katičić počeo je predavati i kolegije iz poredbene indoeuropske lingvistike. Tomu dijelu svojega rada nastojao je, kao opći lingvist, dati što čvršću metodološku

osnovicu, pa je do 1970. obrađivao i veći broj pitanja koja su se ticala opće lingvistike, posebice teorije poredbenoga proučavanja jezika. Na temelju svojih širokih interesa u okviru filoloških disciplina već 1960. objavio je studiju o odnosu između znanosti o književnosti i lingvistike (»Nauka o književnosti i lingvistika«, *Umjetnost riječi*, br. 4), koja je nastojala kritički sumirati dotadašnja postignuća na tome polju i postala jednim od putokaza zagrebačke književnoteorijske škole. Nešto poslije izišla je i studija o lingvističkim aspektima normiranja književnoga jezika (»Normiranje književnog jezika kao lingvistički zadatak«, *Jezik*, br. 11, 1966.), koja je bila među prvim radovima u okviru mlade hrvatske sociolingvistike i standardologije, a o tome je pitanju nastojala dati pregled dotadašnjih postignuća sa stajališta opće lingvističke teorije. Istomu krugu zanimanja pripada i rad o jezikoslovnom nazivlju (»Terminologija u suvremenoj lingvistici«, *Jezik*, br. 13, 1966.), koje je u to doba nagloga razvoja lingvistike bilo već toliko nabujalo da ga je, radi lakšega snalaženja, trebalo urediti ili pak barem eksplicitno naznačiti osnovna načela za njegov ustroj.

No tijekom toga prvoga desetljeća, kada je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu utemeljivao poredbeno-povijesnu indoeuropeistiku, poseban značaj imaju oni radovi prof. Katičića koji se odnose na genetsku poredbenu lingvistiku i njezina teoretska načela. Oslanjajući se na vlastito iskustvo poredbenoga (genetskoga, tipološkoga, arealnoga) istraživanja paleobalkanskih jezika i na znanstveno bavljenje poredbenim indoeuropskim jezikoslovljem, tijekom 1960-ih godina prof. Katičić objavio je više studija važnih za teoretske i metodološke aspekte poredbene lingvistike (npr. »Modellbegriffe in der vergleichenden Sprachwissenschaft«, *Kratylos*, br. 11, 1966., i dr.). Svi ti radovi bili su izravno ili posredno priprema ili predradnja za profesorovu magistralnu sintezu o općim načelima poredbene (genetske) lingvistike, koju je 1970. objavio ugledni izdavač Mouton (*A Contribution to the General Theory of Comparative Linguistics,* The Hague, 1970.). Ako se izuzmu pojedinačne studije koje su neka pitanja genetske poredbene lingvistike promatrala sa stajališta strukturalne metodologije, kao što su bili primjerice radovi Jakobsona, Martineta, Haudricourta i Juillanda i dr., većina drugih pokušaja sinteze na tome području još je uvijek

bila bliža časnim Paulovim *Prinzipien der Sprachgeschichte* negoli pristupima što su ih sugerirali Saussureov i praški obrat u poredbeno-povijesnoj lingvistici. Prof. Katičić dao je jedan od prvih modernih cjelovitih i sustavnih priručnika za metodologiju (genetske) poredbene lingvistike. On je ponajprije na teoretskoj razini razgraničio genetsku srodnost od drugih tipova srodstva (kao što je arealno i tipološko), a zatim je načelno razgraničio i metode njihova proučavanja. Genetsko se srodstvo ne da utvrditi izravnim promatranjem, nego se može dokazati posebnom vrstom karakterističnih podudarnosti među građom srodnih jezika, pa prof. Katičić zaključuje da je taj temeljni pojam *podudarnosti* bitan za uspostavljanje svake eksplicitne teorije o genetskome srodstvu u lingvistici. Dosljedne i pravilne glasovne podudarnosti jedan su od temeljnih kriterija za dokazivanje genetskoga jezičnoga srodstva, a to se potkrjepljuje nizom primjera iz različitih jezika (jezičnih skupina). Knjiga se zaključuje teoretskim razmatranjima o genetskoj klasifikaciji jezika i izlažu se vrlo različiti uočeni tipovi odnosa.

Kako na Filozofskom fakultetu, tako i u Krugu, prof. Katičić redovito je predavao o suvremenim strukturalnim školama u lingvistici te o njima pisao. Iz prvoga razdoblja njegova rada na Katedri za opću lingvistiku ponajprije treba spomenuti dvije studije o glosematici (»Danska strukturalistička škola«, *Suvremena lingvistika*, br. 2, 1963.; »Nacrt glosematičke algebre H. J. Uldalla«, *Suvremena lingvistika*, br. 3, 1964.). S obzirom na to da je temeljno teoretsko djelo glosematike bilo objavljeno na danskome 1943. (u jeku svjetskoga rata), dok je engleski prijevod izišao istom 1953., a francuski 1968., kao uostalom i s obzirom na hermetičnost toga djela, europski lingvisti i povjesničari lingvistike dugo su se služili Martinetovom recenzijom *in extenso* Hjelmslevova priručnika glosematike (iz 1946.). Kako je Martinet prikazivao knjigu svojega dobroga prijatelja i deklariranoga lingvističkoga suparnika, nije, unatoč temeljitosti, ni u prikazu uspio izbjeći određenu subjektivnu hiperkritičnost. Vjerojatno je i to jedan od razloga (iako mu je i inače jedno od načela bilo da teorije treba upoznavati čitanjem izvornih tekstova) što se je prof. Katičić upustio u vlastito iščitavanje i tumačenje Hjelmsleva

i glosematike, posežući ponajprije za izvornim i cjelovitim tekstovima. Zato u studiji iz 1963. »Danska strukturalistička škola« kritički izlaže ono što su pisali sami danski autori, a istom nakon toga otkriva analogije, podudarnosti i razilaženja s drugim strukturalnim školama (kao i mišljenja drugih kritičara) te donosi vlastiti sud o toj metodi istraživanja. Problem razumijevanja Hjelmslevova djela ne proizlazi toliko iz stupnja našega poznavanja danskoga jezika, niti prijevoda na engleski i francuski, nego iz osebujnoga krajnje sažetoga i neredundantnoga načina autorova izlaganja. Kako su među tumačima Hjelmsleva rijetki oni koji su danski poznavali onoliko temeljito kao Martinet, nisu rijetki slučajevi krivа razumijevanja Hjelmslevova teksta, pa je zato Katičić posegnuo i za svakim drugim tekstom (Hjelmslevovim, Ulldallovim itd.) koji je mogao osvijetliti ustroj i nastanak glosematike. Slično kao i Martinetov prikaz, i prikaz prof. Katičića eksplicitno, a kritički, postavlja niz uporišta nužnih za ispravno razumijevanje glosematičke teorije, pa je tako znatno olakšao posao svakomu tko se ohrabrio da sam posegne za Hjelmslevovom knjigom. Dva spomenuta Katičićeva rada bila su temeljac za izobrazbu više naraštaja hrvatskih lingvista. Sveobuhvatnošću i temeljitošću odlikuje se i Katičićev analitički i kritički prikaz najsuvremenijih lingvističkih tokova transformacijsko-generativne gramatike iz 1974. i 1975. (»Transformacijska gramatika«*, Suvremena lingvistika*, br. 9, 1974., i brojevi 10, 11 i 12 godine 1975.).

No tijekom 1970-ih godina interesi prof. Katičića sve se više, u općoj lingvistici, okreću pitanjima književnoga jezika, odnosu između književnoga i neknjiževnoga teksta, normi u jeziku i normiranju jezika, pitanju jezičnoga identiteta te odnosu između jezika shvaćenoga kao *kôd* i jezika kao društvene činjenice, zatim pitanjima standarda, standardizacije i jezične kulture, kao i takvim tehničko-teoretskim pitanjima kao što je ustroj rečenice. Neke su mu teme sugerirale jezične prilike u Hrvatskoj, druge je pak birao vodeći računa o zadaćama za koje se pripremao na Sveučilištu u Beču. Od toga razdoblja prof. Katičić sve sustavnije prelazi na proučavanje hrvatske i slavenske građe. No i tijekom 1970-ih i poslije, prof. Katičić redovito se je javljao i znanstvenim prilozima u lingvističkim časopisima,

gdje je obrađivao općelingvistička pitanja. Nemoguće je na malo prostora prikazati te radove razasute po različitim glasilima, ali je dio njih (30) – kako je to već ranije bilo s radovima iz 1960-ih u *Jezikoslovnim ogledima* (1971.) (19) – sabran u posebnoj knjizi, *Novim jezikoslovnim ogledima*, koja je doživjela dva izdanja (1986. i 1992.). Iako se u tim dvama zbornicima njegovih radova gotovo ništa ne ponavlja, autor je u oba djela nastojao zadržati istovjetnu sadržajnu strukturu razdjelâ u koje se razvrstavaju prikupljeni radovi pa se tako usporedbom jednoga i drugoga »zbornika« može kronološki pratiti razvoj autorovih zanimanja, kao i razvoj njegovih pogleda na pojedina pitanja.

Iako napisana u »bečkom razdoblju« i objavljena g. 2013., Katičićeva knjiga *Hrvatski jezik* (Školska knjiga, Zagreb) u mnogim svojim aspektima temelji se na »zagrebačkom razdoblju« autorova djelovanja. To je u osnovi povijest hrvatskoga jezika, ali ne povijest koja će kronološki pobrojavati i razmatrati činjenice, nego povijest koja se bavi ključnim činjenicama i ključnim etapama u razvitku hrvatskoga jezika, onima koje su određivale i usmjeravale razvitak književnoga i standardnoga jezika. Tako se prati razvitak od stidljivih početaka u XII. st. sve do pune emancipacije narodnoga jezika kao književnoga potkraj srednjega vijeka te do visoko razrađenoga jezika umjetničke književnosti u Dubrovniku, Dalmaciji i kontinentalnoj Hrvatskoj. Neponovljiva je značajka hrvatskoga jezika njegova povijesna *tropismenost* (glagoljsko, ćirilično i latinično pismo), njegova živa *tronarječnost* (čakavski, štokavski, kajkavski), njegovo postupno izranjanje iz *trojezičnosti* hrvatske srednjovjekovne pismenosti i književnosti (latinske, crkvenoslavenske, hrvatske). To su tri formativna trojstva razvitka hrvatskoga književnoga jezika. Katičićeva knjiga upravo je danas iznimno aktualna.

I nakon odlaska na Sveučilište u Beču akademik Katičić ostao je u redovitome i trajnome radnom kontaktu s hrvatskom lingvistikom, ali se na Sveučilištu u Beču nužno usredotočio ponajprije na slavističke i kroatističke teme, mnogo se je više bavio i filologijom u užem smislu riječi, ali mu je lingvistika u istraživanjima ostala prvim izborom. Osim nekoliko kroatističkih sinteza i proučavanja tema iz hrvatske jezične povijesti, akademik

Katičić u bečkom je razdoblju načeo poredbena slavistička istraživanja koja su ga odvela u proučavanje i rekonstrukciju slavenskih pretkršćanskih sakralnih tekstova (odnosno ulomaka tekstova) na temelju onoga što se je očuvalo u tradiciji pojedinih slavenskih (i baltičkih) naroda.

Rijetki su znanstvenici koji su toliko uspješno kao akademik Katičić radili na nekoliko znanstvenih područja, koji su umjeli promicati lingvističku znanost na nekoliko usporednih razboja i ostaviti u hrvatskoj i međunarodnoj znanosti prepoznatljiv prinos i neizbrisiv trag. Spomenuli smo samo malen dio onoga što je akademik Katičić u jezikoslovlju ostvario, ali je to dovoljan razlog da svojemu Učitelju, akademiku Radoslavu Katičiću, izrazimo duboku zahvalnost i iskreno poštovanje.